

Getoizacija kao posljedica masovne migracije na primjeru grada Zagreba

Selnik, Petra

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:677938>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-06-17**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet hrvatskih studija
Odsjek: Sociologija

**GETOIZACIJA KAO POSLJEDICA MASOVNE MIGRACIJE
NA PRIMJERU GRADA ZAGREBA**

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Erik Brezovec

Autor: Petra Selnik

Zagreb, lipanj 2023.

Sažetak:

U ovom završnom radu bavit ćemo se pitanjima getoizacije, povijesti i nastanku geta, masovnim migracijama u Europi, Hrvatskoj i gradu Zagrebu. Na samom početku reći ćemo nešto o povijesnom nastanku geta i autorima koji su kroz povijest pokušali definirati geto i proces getoizacije.

Nadalje, bavit ćemo se temom masovne migracije kao predispozicije za nastanak geta u Europi i Republici Hrvatskoj. Ukratko ćemo proći kroz migracije na području Zagreba, glavnog grada Republike Hrvatske i pružiti uvid u heterogeno stanovništvo zagrebačkog naselja Dubrava. Kroz Weberov nacrt teorije zajednice objasnit ćemo položaj romske nacionalne manjine u gradu Zagrebu. Za kraj ćemo se osvrnuti na „nove migracije“, odnosno dolazak azijskih migranata na područje grada Zagreba i Republike Hrvatske.

Ključne riječi: Getoizacija, geto, masovne migracije, migracije u gradu Zagrebu, Dubrava, Weberov nacrt teorije zajednice, etnicitet, Romi, migranti s Dalekog istoka

Sadržaj:

1. UVOD	4
2. DEFINICIJE GETOIZACIJE	5
2.1. POČETAK I NASTANAK GETA	7
3. EUROPSKA MIGRANTSKA KRIZA 2015./2016. GODINE	9
4. MIGRACIJE – UVID U STANOVNIŠTVO GRADA ZAGREBA	12
4.1. UVID U KULTURNU SLIKU STANOVNIŠTVA ZAGREBAČKE DUBRAVE	14
4.2. POLOŽAJ ROMA U GRADU ZAGREBU KROZ WEBEROV NACRT TEORIJE ZAJEDNICE	17
5. DOLAZAK MIGRANATA S DALEKOG ISTOKA	20
6. ZAKLJUČAK	22
7. LITERATURA	24
Knjige:	24
Znanstveni članci:	24
Internetske stranice:	26

1. UVOD

Čovjek je u svojim ranijim stadijima razvoja imao tendenciju držati se „čopora“. S vremenom je čovjek izgradio zajednicu, a zajednica je prerasla u društvo. Današnja se društva razlikuju prema kulturnim, vjerskim, nacionalnim i rasnim karakteristikama. U modernom postindustrijskom društvu fenomen getoizacije nije nepoznat. U zadnjih se nekoliko desetljeća stavlja veliki naglasak na stvaranje multikulturalnog društva i mnoge europske metropole teže tom razvojnom smjeru. Iako grad Zagreb po površini i broju stanovnika ne konkurira metropolama ostatka Europe, neminovno je da će u budućnosti zapadni europski trendovi definirati njegov razvojni put.

Pojam getoizacije je još uvijek dosta stigmatiziran iz razloga što je kroz povijest upotrebljavan na negativan način i najčešće se povezuje s rasnom segregacijom u Sjedinjenim Američkim Državama, u kojima se i dan danas osjete posljedice društvene nejednakosti. Za razliku od SAD-a, Europi na putu stoje malo drugačije prepreke prema cilju stvaranja skladnog društva. Snažna migrantska kriza koja je zahvatila Europu u proteklom desetljeću ostavila je veliki kulturni rascjep u društvu, čije će se posljedice još generacijama osjetiti. Prema svojem geopolitičkom položaju Hrvatska stoji na presjeku mnogih migrantskih ruta, posebice iz Bosne i Hercegovine, i mnogi ju smatraju granicom istoka i zapada te „vratima Europske unije“.

U ovom radu isključivo ćemo se osvrnuti na grad Zagreb, glavni i najveći grad Republike Hrvatske te migracije s Dalekog Istoka na njegovo područje. Analiza odnosa migranata i domaćina bit će temeljena na marksističkom razumijevanju migracija. Zagreb je još za vrijeme Socijalističke Federativne Republike Jugoslavija (SFRJ), odnosno Socijalističke Republike Hrvatske (SRH), bio veliko industrijsko i kulturno središte koje je privlačilo mnoge etničke i nacionalne skupine na svoje područje, posebice na istočni dio grada. Migracije na području grada Zagreba tijekom 20. stoljeća bitno se razlikuju od migracija u današnje doba.

2. DEFINICIJE GETOIZACIJE

Pojam i definicija geta i getoizacije je složena i kroz povijest se upotrebljavala u različite svrhe.

Wacquant u svojoj knjizi "Urban Outcasts: A Comparative Sociology of Advanced Marginality" getoizaciju opisuje kao proces kojim se marginaliziraju određene skupine ljudi i fizički segregiraju od ostatka zajednice.¹ Ta su područja poznata po kriminalu, nezaposlenosti, siromaštvu, drogi i bezakonju. „Insajderi“ su etiketirani kao problematični i najčešće su pripadnici nižeg društvenog sloja.

Kuti, Gregurović i Božić u svojem radu geto definiraju kao „rezidencijalno područje u kojem svi stanovnici pripadaju jednoj skupini.“² Također, navode da se pojam koristi kako bi se definirala određena rasna ili etnička segregacija uvjetovana socioekonomskim statusom. Da bi se neko segregirano područje smatralo getom, mora imati u sebi elemente prisile ili nametnute segregacije.³ Pojam getoizacije se najčešće odnosi na područje u kojem žive neke etničke ili nacionalne manjine. Manjina u najširem smislu te riječi „*označava subordiniranu ili marginalnu skupinu koju se može definirati etničkim, rasnim ili nekim drugim posebnim obilježjem (ili biljegom).*“⁴

Definiranje je manjina kroz povijest predstavljalo veliki problem. Mijenjanjem Konvencije za zaštitu ljudskih prava mijenjala se i sama definicija manjine. Jules Deschênes u okviru UN-a 1985. godine nudi definiciju prema kojoj bi se manjina trebala definirati kao „*skupina građana neke države koji su brojčano u manjini i u nedominantnoj poziciji u toj državi, čija se etnička, religijska ili jezična obilježja razlikuju od obilježja većine populacije, koji su međusobno solidarni i nadahnuti, makar implicitno, kolektivnom voljom za preživljavanjem i težnjom prema stvarnoj i pravnoj jednakosti s većinom*“⁵

Iz sociološke perspektive, Čikaška škola je početkom 20. stoljeća imala dominantan pristup u definiranju socijalnih nepravilnosti i u sociologiji je poznata po svojoj „urbanoj“ orijentaciji u proučavanju društva. Socijalni problemi koji su se počeli javljati u velikim gradovima proučavali su se kao zasebni incidenti koji su se najčešće definirali kao *aproksimacija ili*

¹ Wacquant, L (2008) "Urban Outcasts: A Comparative Sociology of Advanced Marginality"

² Kuti, Gregurović i Božić (2011) Ograničenja konceptualizacija rezidencijalne segregacije: Povratak socijalnom prostoru? *Soc. ekol. Zagreb, Vol. 20 (2011.), No. 3*

³ isto

⁴ Čačić-Kumpes, Kumpes (2005) Etnička manjine: elementi definiranja i hijerarhija prava i razlika. *Kulturna različitost i etničke manjine*. Institut za migracije i narodnosti, Zagreb. UDK: 323.15(4)

⁵ isto

*devijacija od tipičnog.*⁶ Pojam geta je u kasnijim godinama američke sociologije preuzela afroamerička znanstvena sfera. Afroamerički su znanstvenici upotrebljavali termin „geto“ kako bi opisali segregaciju crnačke populacije u gradovima poput Philadelphije, New Yorka i Chicaga.⁷ Iako je u modernoj kulturi pojam geta dosta populariziran i predstavlja stil života koji opisuju mnogi glazbenici, u društveno-političkoj sferi on predstavlja slojevit problem za koji još uvijek ne postoje efikasna rješenja.

⁶ Čaldarović, O. (1984). Kvalitativna metodologija čikaške sociološke škole. *Revija za sociologiju*, 14 (3-4), 215.-224.

⁷ Haynes, B., Hutchison, R. (2008) Symposium of the Ghetto. *The Ghetto: Origins, History, Discourse*

2.1. POČETAK I NASTANAK GETA

Getoizacija određenih članova društva zabilježena je još 70. g. pr. Kr. kada je Rimsko Carstvo okupiralo područje Palestine i porobilo tadašnje židovsko stanovništvo.⁸ Većina je židovskih zarobljenika bila prisiljena raditi u Sardinijским rudnicima.

Segregacija stanovništva i određenih „nepoželjnih“ članova društva je vidljiva u Italiji nekoliko stoljeća kasnije. Židovska se zajednica u Veneciji odvojila 1516. godine kada je tadašnja venecijanska vlada zbog širenja bolesti (sifilisa) odlučila izolirati židovsko stanovništvo, smatralo se da su oni izravni prijenosnici bolesti.⁹ Stanovnici židovskog podrijetla su bili prisiljeni odvajati se u posebne dijelove grada, a s vremenom su se mnogi tamo počeli svojevolumeno naseljavati zbog zajedničkih kulturnih i vjerskih karakteristika. Četvrt se nalazila pokraj gradske lijevaonice, na venecijanskom *ghèto*, po čemu je i dobila naziv. Četvrt je bila opasana zidinama i njihova bi se vrata noću zatvarala iz razloga da se njezini stanovnici drže što izoliranijima od ostatka društva.¹⁰ Iako je termin geto skovan tek početkom 16. stoljeća, Židovi su i u prethodnih nekoliko stoljeća bili prisiljeni izolirati se od kršćana. Prva getoizirana područja zabilježena su 1051. godine u Narbonnei, 1310. godine u Mainzu, a zatim Veneciji.¹¹ Getoizacija židovskog stanovništva trajala je sve do raspada Mletačke Republike 1797. godine.¹² Primjer židovskog geta u Veneciji najbolje karakterizira rasizam urbanog prostora koji je izoliran od ostalih dijelova i čiji su stanovnici stigmatizirani od ostatka društva.¹³ Posljedice će se getoizacije najviše osjetiti nekoliko stoljeća kasnije u afroameričkim četvrtima SAD-a.

Početak i nastanak „moderne“ definicije geta se najčešće veže uz odvajanje, odnosno sistemsku segregaciju afroameričke manjine u velegradovima Sjedinjenih Američkih Država. Termin geto je populariziran u afroameričkoj hip hop kulturi, a odnosi se na siromašna naselja s većinskom afroameričkom populacijom u unutrašnjosti gradova.¹⁴ Kultura i način života u getu su dio popularne kulture koja je zahvatila svijet još ranih 1980-ih s ciljem pružanja uvida u dio društva koji je zapostavljen zbog slabe asimilacije i loših političkih ideologija.

⁸ Wirth, L. (1928) *The Ghetto*

⁹ Haynes, B., Hutchison, R. (2008) *Symposium of the Ghetto. The Ghetto: Origins, History, Discourse*

¹⁰ Isto

¹¹ isto

¹² isto

¹³ isto

¹⁴ Linarić, B. (2018) "Točka bez povratka": prikaz problema afroamerikanaca u američkim hip-hop pjesmama od 1990. do 2000. Diplomski rad, Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti.

Američki Zakon o građanskim pravima iz 1964. godine je omogućio ravnopravniji status Afroamerikanaca. Primjerice, propisana je obaveza o primjeni istih kriterija glasovanja, zabranjena je diskriminacija i segregacija u ugostiteljstvu, uslužnim objektima i drugim vlasničkim i javnim upravama. Također, federalne države u kojima je vidljiv nedovoljan broj glasovno punoljetne afroameričke manjine bile su prisiljene dobiti određene sankcije.¹⁵ Iako je ovaj zakon u teoriji trebao zaustaviti ili barem smanjiti jaz zbog rasne nejednakosti, ostao je tek prazno slovo na papiru, a borba za njegovo provođenje potrajat će još barem jedno desetljeće. Danas život u američkom getu ostaje okarakteriziran kao začarani krug u kojem ljudski život vrijedi malo, a glavne pokretače ekonomije čine droga, prostitucija i oružje.

¹⁵ Ninić, P. (2013). Pravni temelji položaja afroameričkog stanovništva u Sjedinjenim Američkim Državama od II. svjetskog rata do početka XXI. stoljeća. *Pravnik*, 47 (94), 133-156

3. EUROPSKA MIGRANTSKA KRIZA 2015./2016. GODINE

U zadnjih je nekoliko desetljeća u Europi dinamika migracijskih procesa sve aktivnija. Europske su države migrantske procese pokušale riješiti kroz nekoliko modela, odnosno strategija: *potpuno isključivanje, diferencijalno isključivanje, asimilacija i pluralizam*.¹⁶ Najprošireniji je model *diferencijalnog isključivanja* koji podrazumijeva opće uvjerenje o privremenom naseljavanju migranata zbog potrebe za radnom snagom. Ovim modelom služile su se države poput Njemačke, Belgije, Švicarske i Austrije.¹⁷

Migrantska kriza koja je zahvatila Europu i Europsku uniju 2015. i 2016. godine stvorila je velike probleme u društvu i ostavila posljedice na koje još uvijek nema kvalitetno, dugoročno rješenje. Početkom migrantske krize u Europi mnogi smatraju Arapsko proljeće koje se proširilo arapskim svijetom 2011. godine.¹⁸ Otpor tradicionalnim sistemima vlasti u arapskom svijetu pokrenuli su niz revolucija i zahtijevanja građana za modernizacijom. Mnoge arapske zemlje nakon izgradnje novih sustava vlasti padaju u velike gospodarske krize, a strah od terorizma, svakodnevni sukobi i nasilja postaju glavni motivi za iseljavanje iz matične države.¹⁹ Glavni problem leži u masovnoj nezaposlenosti i tehnološkoj zaostalosti mladog stanovništva naspram zemalja Europske unije i zapadne Europe.²⁰ Politika otvorenih granica u Zapadnoj Europi mnoge je izbjeglice iz muslimanskog svijeta, kao i građane matične države, stavila u nepovoljnu situaciju.

Najveći broj migranata u Europu dolazi s Bliskog istoka i Sjeverne Afrike te se pretpostavlja da je većina stanovništva muslimanske vjeroispovijesti.²¹ Ta je činjenica imala brojne reakcije od strane domaćeg stanovništva – pozitivne i negativne. Mnogi smatraju da je getoizacija muslimanskog stanovništva u siromašne dijelove gradova svojevoljna.²² S druge strane, veliki broj muslimana smješten je u objekte s lošim stambenim uvjetima i najčešće

¹⁶ Čičak-Chand, R. (2000). Nove etničke manjine u Europi: muslimanske zajednice. *Politička misao*, 37 (2), 99-108.

¹⁷ isto

¹⁸ Bježančević, S. (2019). MIGRANTSKA KRIZA U EUROPSKOJ UNIJI – IZAZOVI, EUROPSKA SIGURNOST I ZAŠTITA TEMELJNIH PRAVA. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 40 (3), 1231-1248.

¹⁹ Isto

²⁰ isto

²¹ Haramija, P. i Trošelj Miočević, T. (2018). RELIGIJA I EKONOMSKA INTEGRACIJA MIGRANATA U EUROPSKOJ UNIJI. *Ekonomska misao i praksa*, 27 (1), 335-374.

²² isto

rade nisko plaćene poslove za razliku od domaćeg stanovništva.²³ Devijantno ponašanje nije isključivo vezano za muslimansko stanovništvo, nego za siromaštvo.

Što se tiče Republike Hrvatske, mnogi hrvatski državljani nisu pretjerano osjetili posljedice migrantske krize onoliko koliko se to oglašavalo u medijima. Naime, poznato je da mnogi tražitelji azila nisu imali namjeru ostati u Hrvatskoj, nego im je ona bila samo privremena „stanica“ na putu do Zapadne Europe. Najčešći slogan tijekom krize 2015. godine bio je „Pustite nas da prođemo, ne želimo ostati u vašoj zemlji, idemo u Njemačku“²⁴. Hrvatska je kao i mnoge druge članice Europske unije morala intervenirati u pomoći i zaštititi izbjeglica iz ratne zone na Bliskom istoku. Dio je izbjeglica bio smješten u prebivalištu Porin u zagrebačkim Dugavama. Mnogi su mediji, poput Zagreb.info, Jutarnjeg i Večernjeg lista, izvještavali o strahotama koje se događaju na tom području povodom dolaska migranata, ali i o strahu i zabrinutosti domaćeg stanovništva.

Pojam geotiozacije usko je povezan uz pojam rase. Najčešće boja kože predstavlja ključni identifikator između dvije različite skupine ljudi gledano u kontekstu migracija koje su se dešavale u Europu iz Azije, Afrike i s Bliskog istoka. Odnos etničke zajednice i domicilnog stanovništva može se objasniti i modelom useljenik-domaćin, jednim od utjecajnih pristupa koji objašnjava odnos dviju grupa.²⁵ Pristaše tog pristupa vjeruju da će se useljenička skupina na kraju prilagoditi načinu života domicilnog stanovništva i da će biti postupno asimilirana u fazama. Također, pristup sugerira da se od useljenika očekuje prilagodba veća od prilagodbe koju treba prihvatiti domaćin. Na tragu funkcionalizma, model useljenik-domaćin podrazumijeva stabilnost, zajedničke vrijednosti i proces prilagodbe koji vodi do postepenog stapanja.²⁶ Zagovornik ovog pristupa Robert E. Park smatra i da „rasni odnosi“ postoje samo ondje gdje ljudi imaju osjećaj pripadnosti različitim skupinama i gdje među njima postoji sukob. Ipak, u konačnici je zaključio i kako fizička obilježja, boja kože primjerice, predstavljaju bitnu i vidljivu prepreku koja koči prihvaćanje i stapanje s domicilnim stanovništvom.²⁷

Model useljenik-domaćin kritizirali su John Richardson i John Lambert naglašavajući da faze asimilacije ne teku linearno i da je ponekad neka faza preskočena ili se kreće u suprotnom

²³ isto

²⁴ isto

²⁵ Haralambos, M. (2002) Sociologija. Tema i perspektiva. Poglavlje 4: Rasa, etnicitet i nacionalnost.

²⁶ isto

²⁷ isto

smjeru odnosno proces nazaduje.²⁸ Njihova kritika ide i u smjeru asimilacije, sugerirajući da migranti neće htjeti odustati od svojih kultura i integrirati se, naglašavajući da je multikulturalnost poželjna. S time je povezana i težnja da se većinska skupina manje prilagođava, a manjinska više. Park ne uzima u obzir i prisutni rasizam u većinskoj skupini kao i njezinu raznolikost i različit sustav vrijednosti koju ima većinska skupina, pa samim time nema uspostavljen konsenzus oko pitanja migranata. Europska migracijska kriza koja je započela 2014/2015 može se promatrati kao izazov kojim će se trebati premostiti osjećaj različitosti.

²⁸ Haralambos, M. (2002) Sociologija. Tema i perspektiva. Poglavlje 4: Rasa, etnicitet i nacionalnost.

4. MIGRACIJE – UVID U STANOVNIŠTVO GRADA ZAGREBA

Hrvatska i grad Zagreb nisu popularne lokacije međunarodnih migracija i transnacionalnih i globalnih investicija.²⁹ Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u 2020. godini je u Republiku Hrvatsku doselilo 33.414 osoba, od kojih je 74,7 % stranaca, a najveći je broj doselio u Zagreb.³⁰ Inozemni migranti nisu spremni doći u Zagreb zbog relativno niskog BDP-a po stanovniku u usporedbi s drugim europskim gradovima.³¹ Grad Zagreb prema popisu stanovnika 2021. godine broji 767.131 stanovnika.³²

Upravno-teritorijalne jedinice Zagreba su se povijesno širile i mijenjale. Najveća se ekspanzija broja stanovnika dogodila između 1921. i 1931. godine u nezapamćenoj stopi od 5,5 %.³³ U to doba Zagreb počinje rasti gospodarski i industrijski. Ekspanzija broja stanovnika na području Zagreba dogodila se i 1990-ih godina. Prema popisu stanovništva iz 1991. godine, ukupno je područje grada s okolicom imalo 740.893 stanovnika, a 2001. godine se taj broj popeo na 770.058 stanovnika.³⁴ Godine 1997. dolazi do političko-teritorijalnih promjena Zagreba i Zagrebačke županije - u grad Zagreb više nisu ulazili Velika Gorica i Zaprešić, a Zagrebačka županija povećala se za bivšu općinu Ivanić Grad.³⁵ Promjenom političko-teritorijalne slike Zagreba teško je popratiti točan broj migracija na području Zagreba u novoj hrvatskoj povijesti.

Industrijalizacija Zagreba je omogućila stanovništvu da se preseli iz agrarnog prenapučenog područja u dio grada „sjeverno od pruge“.³⁶ Val migracija između dvaju svjetskih ratova je najviše zahvatio područje Trnja i Trešnjevke gdje su se počele stvarati siromašne radničke četvrti. Područja sjeverno od pruge smatrala su se „bogatijima“, dok se područje južno od pruge smatralo „siromašnijim“ zato što je građeno izvan urbanističkih planova i tamo se doseljavalo stanovništvo iz drugih dijelova Hrvatske i BiH.³⁷

²⁹ Čapo, J. i Kelemen, P. (2017). Zagreb očima međunarodnih migranata: Značenja, potencijali i (re)skaliranja grada. *Studia ethnologica Croatica*, 29 (1), 251-276.

³⁰ Državni zavod za statistiku (2021) Migracije stanovništva Republike Hrvatske u 2020.

³¹ Čapo, J. i Kelemen, P. (2017). Zagreb očima međunarodnih migranata: Značenja, potencijali i (re)skaliranja grada. *Studia ethnologica Croatica*, 29 (1), 251-276.

³² Grad Zagreb (2023) Popis stanovništva, kućanstva i stanova 2021. – konačni rezultati grad Zagreb

³³ isto

³⁴ Antić, N. (2001). Kretanje stanovništva Grada Zagreba s posebnim osvrtom na doseljavanje u razdoblju 1991.-2001.. *Migracijske i etničke teme*, 17 (4), 287-309.

³⁵ Magdić, N. & Puljiz, V. (1999). Kretanje broja stanovnika Republike Hrvatske u razdoblju 1991.-1998. godine. *Revija za socijalnu politiku*, 6 (2), 215-218.

³⁶ isto

³⁷ isto

Migracije na područje grada Zagreba su promijenile i oblikovale kulturni razvoj stanovništva, posebice na području današnje Dubrave kojom ćemo se baviti u daljnjim poglavljima. Zagrebačko je stanovništvo vrlo homogeno i sastoji se uglavnom od Hrvata (93,1 %), uz Hrvate u Zagrebu živi 41 237 (5,7 %) pripadnika nacionalnih manjina. Među nacionalnim manjinama su najbrojniji Srbi (2,2 %), zatim Bošnjaci (1,0 %), Albanci (0,5 %), Romi (0,4 %) i Slovenci (0,3 %). Najveću stopu rasta broja stanovnika imaju Romi, za 38,4 % (indeks 141,6).³⁸ Točan broj Roma u Hrvatskoj nije poznat. Demografski se podaci o romskom stanovništvu često ne mogu pratiti zbog više razloga. U bivšoj SFRJ mnogi Romi su se na popisu stanovništva izjašnjavali kao Rumunji ili se nisu htjeli izjašnjavati kao Romi zbog određenih predrasuda i straha od diskriminacije.³⁹

Podaci o manjinskim skupinama u gradu Zagrebu pokazuju da Hrvati rođeni u Republici Hrvatskoj i dalje čine većinsko stanovništvo, a u budućnosti ne bi trebalo doći do drastičnih promjena. Na primjeru povijesnog razvoja grada Zagreba je vidljivo da se urbanizacija događala postupno i „prirodno“ – udaljavanjem od centra grada stanovništvo je bilo siromašnije i životni standard niži. Također je bitno naglasiti da se stanovništvo već u tom razdoblju „segregiralo“ na one „sjeverno od pruge“ i „južno od pruge“. Diskriminacija prema „doseljenicama“, posebice Romima, se događa i danas. Romsko je stanovništvo uvijek imalo problematičnu etiketu u zagrebačkim naseljima.

³⁸ isto

³⁹ Racz, A. (2022) Romi u Hrvatskoj kroz povijest – od nepoznavanja i stereotipizacije do prihvaćanja i integracije. *Journal of Applied Health Sciences = Časopis za primijenjene zdravstvene znanosti*, 8 (2), 281-299

4.1. UVID U KULTURNU SLIKU STANOVNIŠTVA ZAGREBAČKE DUBRAVE

Mnogi su dijelovi urbanog Zagreba u drugoj polovici 20. stoljeća još uvijek bili „seoskog“ tipa.⁴⁰ Nakon Drugog svjetskog rata, a osobito šezdesetih godina, velik se broj stanovnika preselio iz poljoprivredne, agrarne okolice u zagrebačku Dubravu.⁴¹ Šezdesetih godina Zagreb postaje veliko industrijsko središte Jugoslavije koje je privuklo doseljenike iz svih dijelova Hrvatske i šire. Jedan od najvažnijih čimbenika napuštanja poljoprivrednog načina života bio je izgradnja stambenih objekata južno od Save i na području Žitnjaka, Volovčice i Borongaja.⁴² Najveći porast broja stanovnika u Dubravi zabilježen je u razdoblju između 1961. i 1971.⁴³ Osnovni je motiv naseljavanja bila jeftina i dostupna zemlja, pretežito radničkom i seoskom stanovništvu.⁴⁴ Stanovništvo Dubrave je uglavnom bilo nižeg socijalnog statusa i obrazovanja te seoskog podrijetla. Doseljenici su najčešće zadržavali navike i način života iz periferija te tako nije bilo neuobičajeno vidjeti domaće životinje u vrtovima kuća.⁴⁵

Definiranje etničkih skupina sociolozima je uvijek stvaralo velike poteškoće. Eriksen (1993.) ističe da se riječ *ethnos* ili *ethnikos* često isprepliće s alternativnim engleskim izrazom „*rasa*“.⁴⁶ Eriksen smatra da je etnička skupina u sociologiji isključivo kulturna, a ne fizička raznolikost. Slične pretpostavke mogu se primijeniti i na klasifikaciju etničkih skupina. Richardson tvrdi da se etničke skupine mogu klasificirati prema teritorijalnom podrijetlu, prema vjerskoj pripadnosti i prema jezičnom kriteriju.⁴⁷ Na primjeru kulturne slike zagrebačke Dubrave, uz staro stanovništvo se mogu razlikovati mnoge druge društvene skupine. Doseljeničko se stanovništvo u Dubravi dijeli na stanovništvo doseljeno nakon Drugog svjetskog rata, izbjeglice Hrvate s područja bivše Jugoslavije, izbjeglice (izbjeglo stanovništvo u posljednjih pet do šest godina), prognanike i novi doseljenike.⁴⁸

Stanovništvo doseljeno nakon Drugog svjetskog rata se već može okarakterizirati i kao „*starosjedioci*“, s obzirom da u Dubravi borave više od 30 godina. Jedna od takvih etničkih

⁴⁰ Crljenko, I. (2012). Migracijska i etnička obilježja stanovništva kao čimbenici promjene kulturnoga pejzaža zagrebačke Dubrave. *Migracijske i etničke teme*, 28 (3), 287-315.

⁴¹ Novosel, D. (2021). Urbanizacija i modernizacija sjeverne periferije Zagreba 1960. – 1970.. *Časopis za suvremenu povijest*, 53 (3), 1115-1146.

⁴² isto

⁴³ Crljenko, I. (2012). Migracijska i etnička obilježja stanovništva kao čimbenici promjene kulturnoga pejzaža zagrebačke Dubrave. *Migracijske i etničke teme*, 28 (3), 287-315.

⁴⁴ isto

⁴⁵ isto

⁴⁶ Haralambos, M (2002) Sociologija. Tema i perspektiva. Poglavlje 4: Rasa, etnicitet i nacionalnost

⁴⁷ isto

⁴⁸ Švob, M., Brčić, C. i Podgorelec, S. (1998). Mladi u Dubravi. *Migracijske i etničke teme*, 14 (1-2), 7-32.

skupina su Janjevci koji su se doselili iz sela Janjevo s Kosova.⁴⁹ Janjevci su dosta tradicionalni i najčešće se „drže zajedno“, bilo to u stambenim objektima ili poslovnoj sferi. Točan broj Janjevaca u Dubravi danas nije poznat (oko 80 % s obzirom na cjelokupni Zagreb), ali smatra se da se njihov postotak povećava.⁵⁰ Janjevci su se uglavnom smjestili u Konjšćinskoj ulici u kojoj su izgradili prostrane obiteljske kuće.⁵¹

Izbjeglance, koje su se doselile 1991. s područja bivše Jugoslavije, najčešće dolaze iz Bosne i Hercegovine, Vojvodine i nešto manje ih drugih dijelova.⁵² Ove su skupine doseljenika na početku živjele vrlo niskim životnim standardom, ali s vremenom su se mnogi počeli „uzdizati“. Također, velik ih je dio otišao u neke druge zapadnoeuropske zemlje, primjerice Njemačku.⁵³ Izbjeglance predstavljaju novodoseljenu skupinu uglavnom muslimanskog stanovništva iz BiH. Oni također ne planiraju dugo ostati u Hrvatskoj, ali im predstavlja dobru lokaciju prije ulaska u ostatak Europe. To su najčešće siromašniji građani koji pokušavaju i ostatak svoje obitelji dovesti u Hrvatsku, a život na periferiji grada omogućuje im jeftiniji smještaj i način života.⁵⁴

Prognanici su skupina stanovnika iz dijelova Hrvatske koji su bili okupirani za vrijeme domovinskog rata i bili su prisiljeni preseliti se u Zagreb ili neke druge dijelove Hrvatske.⁵⁵ Stanovnici su uspjeli na ovom području stvoriti novi dom. U početku su živjeli u skromnim stambenim prostorima, tzv. novoizgrađenim privremenim prognaničkim naseljima, a najviše ih je doselilo iz Vukovara.⁵⁶

Iduća kategorija su novi doseljenici, a to su skupine uglavnom iz područja Istočne Europe koji su došli u Hrvatsku zbog loših ekonomskih uvjeta i standarda nakon raspada Sovjetskog Saveza. Najviše je doselilo stanovnika iz Rumunjske i Bugarske.⁵⁷ Još jedna od bitnih skupina zagrebačke Dubrave, a čine njezin veliki postotak, su pripadnici manjina. Najzastupljenija manjina su Srbi (1,7 %), Bošnjaci (0,7 %), dok Albanaca i Roma ima oko 0,5 %. Velik broj doseljenika došao je nakon Domovinskog rata iz drugih dijelova Hrvatske i BiH.

⁴⁹ isto

⁵⁰ isto

⁵¹ Šakaja, L. i Crljenko, I. (2017). Periferni gradski tekst. Ulično nazivlje i spomenici zagrebačke Dubrave u semiotičkoj perspektivi. *Etnološka tribina*, 47 (40), 236-259.

⁵² Švob, M., Brčić, C. i Podgorelec, S. (1998). Mladi u Dubravi. *Migracijske i etničke teme*, 14 (1-2), 7-32.

⁵³ isto

⁵⁴ isto

⁵⁵ isto

⁵⁶ isto

⁵⁷ isto

Dubravu mnogi smatraju zagrebačkom četvrti u kojoj žive ljudi „koji su došli od svugdje“.⁵⁸ Zbog etničke i nacionalne raznolikosti Dubrava je dugi niz godina imala status nepoželjnog, pa čak i opasnog dijela grada. Ovo karakteristično zagrebačko naselje sadrži mnoge elemente Weberove sheme stvaranja zajednice. Dubrava predstavlja naselje u koje su doselile različite skupine ljudi nižeg socijalnog statusa i tamo formiranju vlastite društvene odnose unutar dominantne kulture – primjer Konjšćinske ulice i stvaranje zavičajnih interesnih zajednica doseljenika iz Bosne.

⁵⁸ isto

4.2. POLOŽAJ ROMA U GRADU ZAGREBU KROZ WEBEROV NACRT TEORIJE ZAJEDNICE

Smatra se da su Romi na područje današnje Hrvatske došli u 14. i 15. stoljeću.⁵⁹ Budući da Romsko stanovništvo povijesno ima visok natalitet, broj stanovnika romskog podrijetla je naglo rastao na području Kraljevine Jugoslavije. Prema popisu stanovništva iz 1931. godine na tom je području živjelo 64.909 Roma.

Prema jednom članku iz Jutarnjeg lista u ožujku 1931. opisano je jedno romsko naselje u okolici Zagreba:

*„Okolo šatora stoje im čitave gomile polupanih stvari, starih posuda, posuđa dovučenih sa svih smetlišta. Šatori su im smješteni u užasnom blatu i smeću upravo na okuženoj močvari. No koliko god izgleda strašan vanjski izgled njihova obitavališta, mnogo je gori unutrašnji. Tu nema ničega, osim par starih razlupanih sanduka i poderanih krpa. Voda se cijedi kroz šatorska krila i kaplje unutra, po ciganima, koji leže na zemlji“.*⁶⁰

Slična situacija vidljiva je i u Zagrebačkom naselju Trnje, gdje je romsko naselje okarakterizirano „logorom“.⁶¹

Romi su često marginalizirani i okarakterizirani kao „stranci“. Kozari Bok je zagrebačka četvrt koja uz Žitnjak - Peščenicu broji najveći postotak Roma.⁶² Loša integracija i asimilacija Roma na ovom području nije ništa novo i neuobičajeno. Romska naselja u Zagrebu, mogu se promatrati kroz prizmu Weberove teorije nastanka zajednice. Razmatrajući teorijski okvir, klasični sociolog Max Weber u svojoj teoriji zajednice kroz različite društvene procese detaljno opisuje tri stupnja stvaranja društvene zajednice. Weberova teorija pruža uvid u današnje velegradove u kojima se javlja društvo nejednakosti, a getoizacija može rezultirati izraženom društvenom stratifikacijom i ograničenošću mogućeg napredovanja na društvenoj ljestvici.

Prvi stupanj jest „*formiranje zajednice*“. To uključuje lokalno ili socijalno podrijetlo, rasno ili etičko podrijetlo, imovinu i obrazovne kvalifikacije. Što su članovi društva prema tim

⁵⁹ Švob, M., Brčić, C. i Podgorelec, S. (1998). Mladi u Dubravi. *Migracijske i etničke teme*, 14 (1-2), 7-32.

⁶⁰ Tahiri, A. (2021). Romi u Stupniku: primjer demografskog i socioekonomskog položaja Roma uoči Drugoga svjetskog rata. *Migracijske i etničke teme*, 37 (1), 7-27.

⁶¹ isto

⁶² Babić, D. (2004). Stigmatizacija i identitet Roma – pogled »izvana«: slučaj učenika Roma u naselju Kozari Bok. *Migracijske i etničke teme*, 20 (4), 315-338.

karakteristikama sličniji to je jači temelj njihove solidarnosti i povezivanje unutar zajednice.⁶³ Drugi stupanj Weber naziva „*zatvaranje zajednice*“. Jednom kada se u zajednici uspostave društveni odnosi, članovi će težiti tzv. monopoliziranju ekonomskih, političkih i društvenih prednosti, „nepoželjni“ članovi društva se odbacuju i/ili se primaju novi.⁶⁴ Treći stupanj Weberovog nacrtu teorije zajednice, nadovezuje se na drugi stupanj, odnosi se na međuljudske odnose unutar zajednice. Treći se stupanj naziva „*asocijativni odnosi*“. To je proces u kojem članovi društva sličnih političkih, ekonomski i društvenih stavova osnivaju interesne udruge. One najčešće služe kako bi se jednim dijelom kontrolirao određeni dio zajednice.⁶⁵ Romska zajednica suočava se sa sličnim izazovima kao i druge marginalizirane skupine u društvu, gdje se društvena stratifikacija može manifestirati kroz ograničeno napredovanje na društvenoj ljestvici.

Prema Weberovoj shemi stvaranja zajednice društvena nejednakost se pojavljuje kao rezultat natjecanja između uspješne monopolizacije ekonomske i društvene moći od strane jedne grupe naspram drugih grupa.⁶⁶ Weberova teorija zajednice pruža djelomičan uvid u današnje velegradove koji su ujedno centar i moći i siromaštva. U kontekstu geta, društvena stratifikacija može biti vrlo izražena i pruža vrlo malo mogućnosti za kretanje na društvenoj ljestvici. Unutar društvene stratifikacije članovi društva se najčešće identificiraju kroz slične statusne situacije. To mogu biti zanimanja, etičke ili religijske skupine i stilovi života.⁶⁷ Statusna skupina „se sastoji od pojedinaca koji su nagrađeni sličnom količinom društvene časti i stoga im je zajednička statusna situacija.“⁶⁸ Razina moći i resursa oduvijek je definirala određenu klasu.

U zagrebačkom naselju Kozari Bok nalazi se osnovna škola dr. Vinka Žganca u kojoj su u velikom broju uklopljeni učenici romske nacionalne manjine. Djelatnici škole tvrde da su učenici Romi dobro uklopljeni u razred, ali teško svladavaju nastavno gradivo, posebice zbog jezičnih poteškoća.⁶⁹ Defektolog - socijalni pedagog osnovne škole tvrdi da:

„Učenici ne-Romi kontaktiraju i druže se s učenicima Romima u prostorima škole, a iz razgovora s učenicima druže se i nakon škole. Ne izoliraju ih iz vršnjačkih skupina,

⁶³ Neuwirth, G. (1969) A Weberian Outline of a Theory of Community: Its Application to the 'Dark Ghetto'. The British Journal of Sociology, Jun., 1969, Vol. 20, No. 2 (Jun., 1969), pp. 148-163

⁶⁴ isto

⁶⁵ isto

⁶⁶ isto

⁶⁷ Haralambos, M. (2002) Sociologija. Teme i perspektiva. Poglavlje 4: Rasa, etnicitet i nacionalnost.

⁶⁸ isto

⁶⁹ Babić, D. (2004). Stigmatizacija i identitet Roma – pogled »izvana«: slučaj učenika Roma u naselju Kozari Bok. *Migracijske i etničke teme*, 20 (4), 315-338.

bar ne u školi. Ako i dođe do situacije da ne-Romi ne prihvaćaju Rome, ne žele sjediti s njima, to je zbog toga jer Romi nemaju razvijene higijenske navike, te često u školu dolaze prljavi, nepočestljani, zaudaraju, imaju nametnike u kosi češće nego drugi učenici. U tom segmentu imaju veliki utjecaj roditelji koji u tim situacijama ne žele da se njihova djeca druže niti sjede s Romima. Česte su situacije da se romska djeca udružuju u skupine i napadaju ne-romsku djecu u naselju.“⁷⁰

Primjer osnove škole dr. Vinka Žganca samo je jedan od mnogih u gradu Zagrebu. U svojim zaključnim razmatranjima Babić smatra da je ključna komunikacija između roditelja i nastavnika kako bi se smanjila diskriminacija i predrasude u prema nacionalnim manjima u odgojno-obrazovnom sustavu.⁷¹ Kapitalizam je omogućio fleksibilnije kretanje na društvenoj ljestvici i veće mogućnosti za pojedinca, ali zanemario je važnost i utjecaj socijalne situacije. Statusne su skupine u društvenoj stratifikaciji definirane socijalnim situacijama, mentalitetom, odgojem i svakidašnjom okolinom. Članovi statusne situacije svjesni su svojeg položaja u društvu, često su obilježeni specifičnim karakteristikama i „stereotipima“. U današnjem društvu svaka je statusna skupina specifična za sebe i u odnosu s autsajderima. Socijalna situacija dobro je vidljiva na primjeru Roma u Zagrebu. Povijesni kontekst i iskustva Roma u Hrvatskoj u teorijskom okviru Weberove sociologije, pruža dublje razumijevanje društvene nejednakosti i njezinih posljedica na različite društvene skupine.

⁷⁰ isto

⁷¹ isto

5. DOLAZAK MIGRANATA S DALEKOG ISTOKA

Najnoviji trend, koji je sve više vidljiv u Zagrebu i u drugim dijelovima Hrvatske, jest dolazak tisuća radnika azijskog podrijetla, uglavnom iz Nepala i Filipina. Prema podacima vlade Republike Hrvatske, prošle je godine (2022.) u Hrvatsku ušlo 36.000 migranata.⁷² Dolazak migranata azijskog porijekla možemo promatrati kroz marksističko razumijevanje migracija. Steven Castles i Godula Kosack smatraju da su migracije posljedica razvoja međunarodnog ekonomskog sustava u kontekstu svijetskog kapitalizma.⁷³ Kapitalističke zemlje trećeg svijeta su zbog svoje kolonijalne uspješnosti imale siromašne nacije zemlja Trećeg svijeta kao jeftinu rezervnu radnu snagu.⁷⁴ Jeftina radna snaga prije svega služi kako bi se nadomjestili fizički radnici matične zemlje.

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova RH broj državljana zemalja trećeg svijeta s privremenim boravkom odobrenim u Zagrebu u vremenskom razdoblju od 2018. do 2022. godine iznosi 19.407 osoba, od kojih je najviše došlo u 2022. godini, čak 7.397. Prema najnovijim podacima, od 01.01.2023. do 25.05.2023. godine je u prihvatilištu za tražitelje međunarodne zaštite u Zagrebu boravilo ukupno 27 313 osoba.⁷⁵ S obzirom da mnogim migrantima Hrvatska nije krajnja i željena destinacija, mnogi migranti ne žele podnijeti zahtjev za azil, za što se sumnja da je uzrokovalo brojne prijetnje deportacija u roku od sedam dana ako počinitelji ne prijave boravište.⁷⁶

Slučajevi ilegalne migracije u Republiku Hrvatsku i prostor Šengenske zone nisu ništa neuobičajeno, a predstavljaju velik problem. Prema najnovijim podacima u 2023. godini sumnja se da se jedan takav slučaj dogodio 24. ožujka 2023. godine na području Zagreba, kada je osumnjičeni preuzeo i u kombi vozilu prevezio šest stranih državljana. Cilj je počinitelja bio prevesti strane državljane u Republiku Sloveniju.⁷⁷ Sličan se slučaj dogodio 16. lipnja 2023. godine u večernjim satima na području Novog Zagreba. Počinitelj je u svojem

⁷² Vlada Republike Hrvatske (2022) Božinović: U Hrvatsku je ove godine ušlo 36.000 migranata. <https://vlada.gov.hr/vijesti/bozinovic-u-hrvatsku-ove-godine-uslo-36-000-migranata/36380>

⁷³ Haralambos, M (2002) Sociologija. Tema i perspektiva. Poglavlje 4: Rasa, etnicitet i nacionalnost.

⁷⁴ isto

⁷⁵ Ministarstvo unutarnjih poslova (2023)

⁷⁶ isto

⁷⁷ Policijska uprava zagrebačka (2023) U kombi vozilu pokušao nezakonito prevesti šest stranih državljana do Republike Slovenije. <https://zagrebacka-policija.gov.hr/vijesti/u-kombi-vozilu-pokusao-nezakonito-prevesti-sest-stranih-drzavljana-do-republike-slovenije/93658>

osobnom automobilu prevezio četvero stranih državljana prema granici s Republikom Slovenijom.⁷⁸

Uvjeti u kojima su migranti smješteni kada dođu u Hrvatsku su izuzetno loši, a mnogi će iskoristiti tu situaciju kako bi sebi maksimalizirali profit. Početkom veljače 2023. godine su dvojica muškaraca pružala nezakonit boravak ilegalnim migrantima na području zagrebačkog Trnja. Naime, radilo se o 11 stranih državljana, od kojih su osmorica Pakistanci, dvojica su iz Afganistana i jedan državljanin Bangladeša. Za pružanje usluge smještaja dvojica su muškaraca ostvarili profit od 14.500 eura.⁷⁹

Trgovina ljudima, ilegalna zapošljavanja i boravak na području grada Zagreba događaju se češće nego što se o njima izvještava u medijima. Policijska uprava zagrebačka je samo u 2023. godini izvijestila o tri uhićenja zbog krijumčarenja nezakonitih državljana. Ovim se pristupom migranti već pri samom ulasku u državu osjećaju nepoželjno i gleda ih se kao građane „drugog reda“. Ilegalan boravak i izolacija u posebnim stambenim objektima s minimalnom opremom za „normalan“ život još više stvara poteškoće uklapanja stranih državljana u hrvatsko društvo. Dostojanstveni život trebao bi biti prioritet svakog stanovnika određene države bez obzira da li je starosjedilac ili doseljenik.

⁷⁸ Policijska uprava zagrebačka (2023) Nezakonito prevozili ilegalne migrante. <https://zagrebacka-policija.gov.hr/vijesti/nezakonito-prevozili-ilegalne-migrante/94440>

⁷⁹ Policijska uprava zagrebačka (2023) Pružanjem usluge smještaja u Zagrebu, sumnja se, omogućili su protuzakonit boravak stvarnih državljana u Republici Hrvatskoj. <https://zagrebacka-policija.gov.hr/vijesti/pruzanjem-usluge-smjestaja-u-zagrebu-sumnja-se-omogucili-protuzakonit-boravak-stranih-drzavljana-u-republici-hrvatskoj/93556>

6. ZAKLJUČAK

Pojam i definicija geta i getoizacije predstavljaju složene koncepte koji su se u povijesti upotrebljavali u različite svrhe. Getoizacija se povezuje s marginaliziranom ili fizičkom segregacijom, kriminalom, nezaposlenošću, siromaštvom, drogom i bezakonjem, a najčešće obuhvaća članove društva etničkih i nacionalnih manjina. Mnogi su tijekom posljednjih desetljeća 20. stoljeća nastojali redefinirati i oblikovati tradicionalnu definiciju manjina kako bi njezini članovi bili bolje prihvaćeni i asimilirani u dominantnoj kulturi. U posljednjem se desetljeću Europa nosila s vlastitom migrantskom krizom, uklapanjem stranog stanovništva i njihovom getoizacijom u posebne dijelove gradova. Stanovništvo koje je dolazilo u Europu uglavnom je bilo muslimanske vjeroispovijesti, što je dodatno otežavalo proces njihovog priključivanja zajednicama u primarno kršćanskim zemljama. Iako su europske države tijekom godina imale mnogo modela i strategija asimilacije stranog stanovništva, najproširenijim se modelom pokazalo *diferencijalno isključivanje*, koje podrazumijeva privremeno naseljavanje migranata zbog potrebe za radnom snagom.

Za razliku od gradova Zapadne Europe, Zagreb, glavni grad Republike Hrvatske ima posebnu dinamiku migracija, pri čemu se urbanizacija događa postupno i „prirodno“ uz određenu vlastitu segregaciju stanovništva. Zagreb ima svoj poseban „set“ nacionalnih i etničkih manjina, ali stanovništvo je uglavnom homogeno. U prošlosti je grad Zagreb doživio značajne promjene u broju stanovnika i teritorijalno širenje. Doseljavanjem stanovnika iz ruralnih područja na prostor današnjeg Trnja i Trešnjevke formirale su se siromašne zajednice s „južne strane pruge“ na koje se često gledalo kao na manje civilizirane, seoske i nižeg socijalnog statusa. S druge strane, zagrebačko naselje Dubrava imalo je poseban razvojni put. Dubrava je bila suočena s etničkom i nacionalnom raznolikošću, zbog čega je i danas stigmatizirana i smatra se manje sigurnim dijelom grada. Romska nacionalna manjina zabilježila je najveći porast broja stanovnika. Weberova teorija zajednice u kontekst nacionalnih manjina ističe važnost etničke solidarnosti iz razloga što se manjine najčešće drže odvojeno od ostatka društva, bilo to svojevoljne ili su potisnuti od strane dominantne kulture. Romi su specifična manjina iz razloga što ih se teško asimilira i kulturno se najviše razlikuju od domaćeg stanovništva.

Republika Hrvatska je u posljednjih nekoliko godina zabilježila veliki porast broja stranih radnika s Dalekog Istoka, posebice iz Nepala i Filipina. Marksistično razumijevanje migracija proizlazi iz stajališta da je moderni kapitalizam stvorio zahtjev za dodatnom radnom snagom

u razvijenim društvima. Zbog naglog porasta radničkih prava, većih satnica i skraćanja radnog tjedna, mnoge Zapadne zemlje pokušavaju nadomjestiti dio radne snage koje pronalaze u zemljama Trećeg svijeta. Drugim riječima, migranti pokušavaju steći bolje uvijete života u zapadnoeuropskim zemljama, a zapadnoeuropske zemlje pronalaze alternativne načine zapošljavanja na niskorangiranim radnim mjestima u društvu.

Kulturni rascjep između migranata i domaćeg stanovništva nije neuobičajena pojava u društvima koja se nose s velikim prilivom migranta. Sukob ili nedostatak razumijevanja između različitih kulturnih skupina može proizaći iz jezičnih barijera, različitih običaja, vjerskih uvjerenja, predrasuda i stereotipa. No, postavlja se pitanje hoće li se taj problem riješiti za generacije u budućnosti? Sprječavanje getoizacije se može riješiti samo promicanjem tolerancije i dobre integracije u društvo, ali vjera, boja kože i kulturne karakteristike će uvijek obilježavati migrantsko stanovništvo, posebice u zemljama poput Hrvatske, koja ima vrlo homogeno stanovništvo. Na djecu migranata će se uvijek gledati kao na "drugačije", a kakve će to posljedice ostaviti na njima i na hrvatsko društvo možemo eventualno učiti iz iskustva zemalja koje su taj proces već prošle.

7. LITERATURA

Knjige:

Wacquant, L. (2008). *Urban outcasts: A comparative sociology of advanced marginality*. Polity.

Haynes, B., Hutchison, R. (2008) Symposium of the Ghetto. *The Ghetto: Origins, History, Discourse*

Wirth, L (1928) The Ghetto

Haralambos M., Holborn M. (2002) *Sociologija: Tema i perspektiva*. Prevela s engleskog Mirjana Paić Jurinić. Izd: Zagreb - Golden marketing, 2002. god.

Znanstveni članci:

Kuti, S., Gregurović, M. i Božić, S. (2011). Ograničenja konceptualizacija rezidencijalne segregacije: povratak socijalnom prostoru?. *Socijalna ekologija*, 20 (3), 315-334. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/75364>

Čačić-Kumpes, J. i Kumpes, J. (2005). Etničke manjine: elementi definiranja i hijerarhizacija prava na razliku. *Migracijske i etničke teme*, 21 (3), 173-186. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/4775>

Čaldarović, O. (1984). Kvalitativna metodologija čikaške sociološke škole. *Revija za sociologiju*, 14 (3-4), 215-224. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/155802>

Neuwirth, G. (1969). A Weberian Outline of a Theory of Community: Its Application to the "Dark Ghetto." *The British Journal of Sociology*, 20(2), 148–163. <https://doi.org/10.2307/588526>

Linarić, B. (2018). *"Točka bez povratka": prikaz problema afroamerikanaca u američkim hip-hop pjesmama od 1990. do 2000.* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Fakultet političkih znanosti. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:114:611278>

Čičak-Chand, R. (2000). Nove etničke manjine u Europi: muslimanske zajednice. *Politička misao*, 37 (2), 99-108. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/27142>

Bježančević, S. (2019). MIGRANTSKA KRIZA U EUROPSKOJ UNIJI – IZAZOVI, EUROPSKA SIGURNOST I ZAŠTITA TEMELJNIH PRAVA. *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, 40 (3), 1231-1248. <https://doi.org/10.30925/zpfsr.40.3.11>

Haramija, P. i Trošelj Miočević, T. (2018). RELIGIJA I EKONOMSKA INTEGRACIJA MIGRANATA U EUROPSKOJ UNIJI. *Ekonomska misao i praksa*, 27 (1), 335-374.

Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/202287>

Čapo, J. i Kelemen, P. (2017). Zagreb očima međunarodnih migranata: Značenja, potencijali i (re)skaliranja grada. *Studia ethnologica Croatica*, 29 (1), 251-276.

<https://doi.org/10.17234/SEC.29.9>

Antić, N. (2001). Kretanje stanovništva Grada Zagreba s posebnim osvrtom na doseljavanje u razdoblju 1991.–2001.. *Migracijske i etničke teme*, 17 (4), 287-309. Preuzeto s

<https://hrcak.srce.hr/125149>

Magdić, N. i Puljiz, V. (1999). Kretanje broja stanovnika Republike Hrvatske u razdoblju 1991.-1998. godine. *Revija za socijalnu politiku*, 6 (2), 215-218.

<https://doi.org/10.3935/rsp.v6i2.310>

Racz, A. (2022). Romi u Hrvatskoj kroz povijest – od nepoznavanja i stereotipizacije do prihvaćanja i integracije. *Journal of Applied Health Sciences = Časopis za primijenjene zdravstvene znanosti*, 8 (2), 281-299. <https://doi.org/10.24141/1/8/2/15>

Crljenko, I. (2012). Migracijska i etnička obilježja stanovništva kao čimbenici promjene kulturnoga pejzaža zagrebačke Dubrave. *Migracijske i etničke teme*, 28 (3), 287-315.

<https://doi.org/10.11567/met.28.3.2>

Novosel, D. (2021). Urbanizacija i modernizacija sjeverne periferije Zagreba 1960. – 1970.. *Časopis za suvremenu povijest*, 53 (3), 1115-1146. <https://doi.org/10.22586/csp.v53i3.17985>

Švob, M., Brčić, C. i Podgorelec, S. (1998). Mladi u Dubravi. *Migracijske i etničke teme*, 14 (1-2), 7-32. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/126500>

Šakaja, L. i Crljenko, I. (2017). Periferni gradski tekst. Ulično nazivlje i spomenici zagrebačke Dubrave u semiotičkoj perspektivi. *Etnološka tribina*, 47 (40), 236-259.

<https://doi.org/10.15378/1848-9540.2017.40.10>

Tahiri, A. (2021). Romi u Stupniku: primjer demografskog i socioekonomskog položaja Roma uoči Drugoga svjetskog rata. *Migracijske i etničke teme*, 37 (1), 7-27.

<https://doi.org/10.11567/met.37.1.1>

Babić, D. (2004). Stigmatizacija i identitet Roma – pogled »izvana«: slučaj učenika Roma u naselju Kozari Bok. *Migracijske i etničke teme*, 20 (4), 315-338. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/7058>

Internetske stranice:

Državni zavod za statistiku (2021) Migracije stanovništva Republike Hrvatske u 2020. <https://podaci.dzs.hr/2021/hr/9939>

Grad Zagreb (2023) Popis stanovništva, kućanstva i stanova 2021. – konačni rezultati grad Zagreb https://www.zagreb.hr/userdocsimages/arhiva/statistika/2021/Popis2021_Prvi%20rezultati_Grad%20Zagreb.pdf

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina (2023) <https://pravamanjina.gov.hr/nacionalne-manjine/nacionalne-manjine-u-republici-hrvatskoj/romi/371>

Vlada Republike Hrvatske (2022) Božinović: U Hrvatsku je ove godine ušlo 36.000 migranata. <https://vlada.gov.hr/vijesti/bozinovic-u-hrvatsku-ove-godine-uslo-36-000-migranata/36380>

Ministarstvo unutarnjih poslova (2023)

Policijska uprava zagrebačka (2023) U kombi vozilu pokušao nezakonito prevesti šest stranih državljana do Republike Slovenije. <https://zagrebacka-policija.gov.hr/vijesti/u-kombi-vozilu-pokusao-nezakonito-prevesti-sest-stranih-drzavljana-do-republike-slovenije/93658>

Policijska uprava zagrebačka (2023) Nezakonito prevozili ilegalne migrante. <https://zagrebacka-policija.gov.hr/vijesti/nezakonito-prevozili-ilegalne-migrante/94440>

Policijska uprava zagrebačka (2023) Pružanjem usluge smještaja u Zagrebu, sumnja se, omogućili su protuzakonit boravak stvarnih državljana u Republici Hrvatskoj. <https://zagrebacka-policija.gov.hr/vijesti/pruzanjem-usluge-smjestaja-u-zagrebu-sumnja-se-omogućili-protuzakonit-boravak-stranih-drzavljana-u-republici-hrvatskoj/93556>

